

<https://doi.org/10.34142/23129387.2019.61.11>

УДК 159.9.072.4

ORCID: 0000-0001-7107-5083

ДІАГНОСТИКА ЖИТТЄТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: МЕТОДИКА ОЖЗ-П (ОПИТУВАЛЬНИК ЖИТТЄТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ)

Анастасія М. Большакова,

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри психології та педагогіки

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

E-mail: bolshakova777@ukr.net

Метою дослідження було створення психодіагностичної методики для вивчення життєтворчих здібностей у підлітковому віці.

Методи. Для оцінки валідності створеної методики використано Тест смисложиттєвих орієнтацій Д. Леонтьєва, Тест життєстійкості С. Мадді, Опитувальник толерантності до невизначеності С. Баднера, Опитувальник самоактуалізації. У процесі статистичної обробки здійснено факторний аналіз методом головних компонент та обернуттям факторних структур за принципом Varimax, кореляційний аналіз, розрахування коефіцієнту Кронбаха.

Результати. Система емпіричних індикаторів життєтворчості містить у собі прояви здібностей до: самопізнання та саморефлексії, смислоутворення, гнучкості, креативності, планування, саморозвитку, життєстійкості. З урахуванням цих індикаторів створено методику, яка дозволяє діагностувати рівень розвитку життєтворчих здібностей за шкалами:

- «креативність» характеризує здібності щодо знаходження захоплюючого у будь-якій справі, створення нового у будь-якій діяльності;

- «самопізнання» оцінює життєтворчі здібності щодо самостереження, розуміння своїх індивідуальностей, знаходження причин своїх вчинків;

- «осмисленість життя» характеризує здібності знаходити смисл існування та життєве призначення, відчувати наповненість життя;

- «цілеспрямованість» оцінює здібності формулювати життєві цілі, виявляти активність, рішучість та наполегливість у реалізації задумів;

- «гнучкість» виявляє здібності щодо толерантності до невизначеності, , гнучкості у життєвому плануванні, готовності до змін у житті;

- «саморозвиток» оцінює здібності щодо організації власного психічного та фізичного самовдосконалення, активності у саморозвитку;

- «життєстійкість» виявляє здібності, пов'язані зі здатністю протистояти життєвим труднощам: долати складні проблеми, розв'язувати конфлікти, опиратися деструктивному тискові та маніпуляціям оточуючих.

Висновки. Створено психодіагностичну методику для вивчення життєтворчих здібностей у підлітковому віці. Створена методика має задовільні характеристики надійності та валідності.

Ключові слова: життєтворчість, життєтворчі здібності, опитувальник життєтворчих здібностей, підлітковий вік, психодіагностика.

The teenager's life-creation abilities psychodiagnostic: method lcaq –t (life-creation abilities questionnaire)

Anastasiia M. Bolshakova,

Doctor of Psychology, Professor,

Chief of the Social psychology and pedagogy Department

Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine

Aim of research is to create psychodiagnostic method for the study of teenager's life-creation abilities is created.

Methods. It was used for the estimation of validity: Sense-of-Life Orientations Test of D. Leontiev, Hardiness Survey of S. Maddi, Tolerance for Ambiguity Questionnaire of S. Badner, Self-actualization Questionnaire. The factor analysis (by the method of main components and rotation of factor structures on principle of Varimax), cross-correlation analysis, coefficient of Kronbah are carried out in the process of statistical analysis

Results. The system of life-creation empiric indicators contains the displays of apabilities to: self-knowledge and self-reflection, sense-of-life creation, flexibility, creativeness, planning, self-developing, hardiness. Taking into account these indicators the psychodiagnostic method for the study

of teenager's life-creation abilities is created. Life-creation abilities questionnaire allows to diagnose the level of life-creation abilities developing after seven:

- creativeness characterizes personal abilities to bring interest to the life, appraises the aspiration for making new and original things;*
- self-knowledge describes the personal attempt to understand own characteristics, personal abilities to find the inner reasons of behavior, the attempt to the self-knowledge;*
- sense-of-life creation describes personal abilities to find the sense of life and to formulate the life destination;*
- planning covers the life-creation abilities to formulate the life goals, to be active, energetic, consecutive and assertive;*
- flexibility characterizes personal abilities to be tolerant to the uncertainty, to be flexible in the life planning, to be ready for life changes;*
- self-developing describes the confidence in the necessity of personal development;*
- hardiness characterizes personal abilities to resist to the life problems, to overcome the difficulties, to resolve the conflicts, to stand up to the influence.*

Conclusions. The psychodiagnostic method for the study of teenager's life-creation abilities is created. The new psychodiagnostic method is characterized by satisfactory psychometric characteristics (reliability and validity).

***Keywords:** life-creation, life-creation abilities, life-creation abilities questionnaire, teens age, psychodiagnostic.*

Вступ. Домінування гуманістичних цінностей у сучасній психологічній науці виявляється у тому, що людина визнається творцем активним свого життя. Успішне, конструктивне, благополучне, гармонійне здійснення людиною життєвого шляху потребує від неї реалізації усіх можливостей, зокрема здібностей до особистісної життєтворчості як активного вільного творчого проектування та реалізації життя. Результати досліджень, проведених у напрямі психології життєтворчості, дозволяють створити чітке уявлення про психологічний зміст цього феномену та обґрунтувати суттєве теоретичне та практичне значення розробки психодіагностичного інструментарію, безпосередньо спрямованого на вивчення цієї психічної реальності.

Перше визначення поняття «життєтворчість» сформульова-

не колективом дослідників під керівництвом Л. Сохань. Центральним положенням розроблюваної цими вченими концепції є уявлення про людину як активний та вільний суб'єкт життя, в основі існування якого полягає життєтворчість – «особлива й вища форма прояву творчої природи людини» (Сохань, 1996: 158).

У сучасних наукових публікаціях виявляється значний інтерес до проблем життєтворчості. Так, В. Ямницький досліджує феномен «життєтворча активність особистості», яку розглядає як активність суб'єкта життєтворчості, який свідомо реалізує цільовий чи смисловий аспект цілісного буття відповідно до власного творчого задуму (Ямницький, 2006).

Структуру життєтворчості Н. Богданова описує як: «1) формування власної проєкції особистості у майбутньому; 2) усвідомлення особистістю співвідношення цієї проєкції з суспільним ідеалом і культурою, формування самосвідомості особистості; 3) становлення на цій основі таких елементів структури, як світогляд і система ціннісних орієнтацій; 4) діяльність (самотворчість) особистості; 5) самооцінка особистості» (Богданова, 2011: 43).

О. Демчук описує життєтворчі здібності як ті, що «передбачають здатність людини орієнтуватись в життєвих ситуаціях, реалістично їх оцінювати, робити вибір; обирати найбільш досконалі способи вирішення тих чи інших життєвих завдань» (Демчук, 2016: 44).

У наших попередніх роботах здійснено розробку Опитувальника життєтворчих здібностей (Большакова, 2010). Втім, цю методику створено російськомовною та для обстеження дорослих, що й зумовило актуальність розробки україномовної підліткової форми Опитувальника життєтворчих здібностей.

Метою дослідження було створення психодіагностичної методики для вивчення життєтворчих здібностей особистості у підлітковому віці. Відповідно визначено завдання: визначення емпіричних індикаторів життєтворчих здібностей, створення опитувальника з твердженнями, що відображають зміст цих індикаторів, психометрична оцінка створеного опитувальника.

Методологія та методи.

Для оцінки валідності психодіагностичної методики «Опитувальник життєтворчих здібностей – підліткова форма» (ОЖЗ-П) використано психодіагностичні методики: Тест смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. Леонтьєва, Тест життєстійкості – (ТЖС) С. Мадді, Опитувальник толерантності до невизначеності (ТН) С. Баднера, Опитувальник самоактуалізації (САМОАЛ). У процесі статистичної обробки результатів здійснено факторний аналіз методом головних компонент та обертанням факторних структур за принципом Varimax, кореляційний аналіз, розрахування коефіцієнту Кронбаха.

Результати. Теоретичним підґрунтям створенням підліткового варіанту Опитувальника життєтворчих здібностей (ОЖЗ-П) було уявлення, що система емпіричних індикаторів життєтворчості містить у собі прояви здібностей до:

- самопізнання та саморефлексії (виявляються у прагненні та здатності до розуміння особливостей своєї особистості: цінностей, схильностей, здібностей до різних видів діяльності, переконань, стереотипів, ставлень до оточуючих);

- смислоутворення (виявляються у здатності знаходити у власному житті наповненість важливими подіями та суб'єктивно значущі смисли – як екзистенційні, так і конкретні, ситуативні (смисли побутових справ, ситуацій навчання, спілкування з оточуючими, дозвілєвої активності та ін.);

- гнучкості (здібності, що забезпечують оптимістичне ставлення до майбутнього, здатність планувати життя та діяти реалізації цих планів в умовах невизначеності та непередбачуваності майбутніх подій та обставин, виявляти гнучкість у виборі засобів досягнення встановлених цілей);

- кретивності (виявляються у здатності знаходити цікаве навіть у повсякденних обставинах, вміння зробити життя привабливим та захоплюючим, прагнення до створення оригінального результату будь-якої діяльності);

- планування (виявляються в умінні формулювати життєві цілі, здатності виявляти цілеспрямованість, рішучість та наполегливість у втіленні розроблених планів, бути активним та послідовним у реалізації задумів);

- саморозвитку (здібності, що забезпечують конструктивну

активність у напрямку особистісного зростання, інтелектуального розвитку, навчання, фізичного самовдосконалення, покращення міжособистісних стосунків та ін.);

- життестійкості (виявляються у здатності протистояти труднощам, долати перешкоди на шляху до значущих цілей, протидіяти впливу оточуючих).

У зміст підліткової форми Опитувальника життєтворчих здібностей (ОЖЗ-П) було включено твердження, сформульовані у відповідності до визначених емпіричних індикаторів та з урахуванням психологічного змісту тверджень дорослої форми Опитувальника, яка пройшла перевірку на надійність і валідність (Большакова, 2010). Втім, ОЖЗ-П, на відміну від дорослої форми, по-перше, було розроблено українською мовою, по-друге, зміст тверджень було приведено у відповідність до вікових особливостей, по-третє, кількість тверджень первинної форми (з надмірною кількістю питань) було скорочено до 70.

Формулювання завдань ОЖЗ-П відображали як прямі, так і протилежні характеристики життєтворчих здібностей, розмішувалися у змішаному порядку.

У процесі роботи учасники дослідження (324 учня 6 – 9 класів) мали оцінювати ступінь своєї згоди із запропонованими твердженнями за шкалою від 1 (зовсім невірно) до 5 (повністю вірно). При обробці результатів відповідей присуджувалася кількість балів відповідно до типу твердження: для прямих формулювань – номер відповіді позначав отримувану кількість балів; для обернених формулювань кількість балів обчислювалася за оберненим співвідношенням.

У процесі статистичної обробки отримуваних результатів із застосуванням факторного аналізу методом головних компонент та обертанням факторних структур за принципом Varimax (за допомогою пакета SPSS 12.0 та Excel 2003 for Windows) з первинної форми опитувальника виключалися пункти з незначущою факторною вагою (менше ніж 0,45).

У результаті виключення пунктів з незначущою факторною вагою, синонімічних тверджень та тих, що входили до факторів з незначною кількістю змінних (1 – 3), було отримано остаточний варіант методики з 35 пунктів, який було вдруге запропоновано

досліджуванним. Результати факторного аналізу засвідчили утворення семи факторів, які пояснювали 58,62 % загальної дисперсії.

У подальшому статистичному аналізі отриманих результатів було встановлено високі показники дискримінативності (r_{pb}) та внутрішньої узгодженості (r_{xy}) для кожного з 35 пунктів (див. табл. 1 – 7).

До першого фактору увійшли пункти, об'єднані в шкалу «Креативність» (табл. 1).

Таблиця 1

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 1 (23,63 % загальної дисперсії). Шкала «креативність»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Мені досить часто буває нудно (–)	0,521	0,572	0,578	0,622
2. Мене цікаво «випробовувати себе» у нових видах діяльності (+)	0,564	0,521	0,21	0,523
3. Я вмію знаходити щось цікаве в усьому, чим доводиться займатися (+)	0,591	0,615	0,634	0,573
4. Мені подобається створювати щось нове та оригінальне в усьому, чим я займаюся (+)	0,472	0,499	0,724	0,612
5. Мені складно вигадати щось нове та оригінальне (–)	0,543	0,572	0,498	0,503

Примітки: (+) – прямі твердження, (–) – протилежні твердження;
* статистична значущість при $p < 0,001$.

Зміст шкали відображає здібності людини до перетворення свого життя на привабливе та цікаве, до знаходження захоплюючого у будь-якій справі, до створення нового у будь-якій діяльності.

До другого фактору увійшли пункти, об'єднані в шкалу «самопізнання» (див. табл. 2). Зміст фактора відображає здібності людини щодо розуміння своїх особливостей, знаходження психологічних причин вчинків, самоспостереження з метою самопізнання.

Таблиця 2

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 2 (8,64 % загальної дисперсії). Шкала «самопізнання»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Досить часто мені буває складно зрозуміти, чого я хочу, чи як ставлюся до чого-небудь (–)	0,543	0,421	0,534	0,687
2. Я часто спостерігаю за своєю поведінкою в різних ситуаціях, щоб скласти чітке уявлення про себе (+)	0,528	0,378	0,512	0,482
3. У мене рідко виникає бажання замислюватися про свої емоції, потреби, вчинки, ставлення до оточуючих (–)	0,653	0,341	0,456	0,452
4. Прагнення зрозуміти себе дуже важливе для мене (+)	0,533	0,321	0,483	0,615
5. Дуже часто я не можу зрозуміти причини своїх переживань, рішень, вчинків (–)	0,472	0,381	0,524	0,513

Примітки: (+) – прямі твердження, (–) – протилежні твердження;
* статистична значущість при $p < 0,001$.

До третього фактору увійшли п'ять пунктів, об'єднані в

шкалу «осмисленість життя» (див. табл. 3). Зміст цього фактору характеризує здібності до знаходження смислу свого існування, розвитку відчуття безумовної цінності життя, пошуку власного життєвого призначення.

Таблиця 3

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 3 (6,64 % загальної дисперсії). Шкала «осмисленість
життя»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Я переконаний, що у моєму житті є сенс, навіть якщо я не можу сказати в чому він полягає (+)	0,584	0,341	0,654	0,521
2. Я не впевнений, що моє існування має значення для когонебудь, окрім мене та моїх близьких (-)	0,573	0,454	0,651	0,563
3. Іноді у мене виникає відчуття порожнечі та відсутності сенсу життя (-)	0,544	0,627	0,815	0,631
4. Я переконаний, що моє життя має цінність, незалежно від досягнутих успіхів та того, що думають інші (+)	0,654	0,431	0,64	0,722
5. Мені неприємно думати про сенс життя та все, що з ним пов'язане (-)	0,571	0,354	0,376	0,689

Примітки: (+) – прямі твердження, (-) – протилежні твердження;

* статистична значущість при $p < 0,001$.

Четвертий фактор – п'ять пунктів, яким надано назву «цілеспрямованість» (див. табл. 4). Характеризує життєтворчі здіб-

ності, що проявляються в умінні формулювати цілі, виявляти активність та наполегливість у їх реалізації.

Таблиця 4

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 4 (5,99 % загальної дисперсії). Шкала «цілеспрямованість»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Я дуже активна людина, мені ніколи нудьгувати (+)	0,534	0,618	0,631	0,817
2. Мені подобається постійно займатися якою-небудь справою (+)	0,582	0,447	0,461	0,634
3. Я завжди прагну доводити розпочату справу до кінця (+)	0,451	0,421	0,538	0,512
4. Мені не завжди вистачає наполегливості для того, щоб досягати поставлених цілей (-)	0,527	0,37	0,551	0,698
5. Мені буває дуже складно перейти до реалізації встановленої цілі (-)	0,516	0,518	0,615	0,631

Примітки: (+) – прямі твердження, (-) – протилежні твердження;

* статистична значущість при $p < 0,001$.

П'ятий фактор – п'ять пунктів, об'єднаних в шкалу «гнучкість» (див. табл. 5). Зміст фактору відображає життєтворчі здібності щодо готовності до непередбачуваного майбутнього, гнучкості у плануванні, готовності до змін у житті.

Таблиця 5

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 5 (5,17 % загальної дисперсії). Шкала «гнучкість»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Я легко змінюю свої плани, в залежності від обставин (+)	0,534	0,381	0,468	0,513
2. Я відчуваю дискомфорт за необхідності щось змінювати у своєму житті (-)	0,461	0,372	0,537	0,671
3. Мені складно змінювати свої рішення або звичний спосіб дій (-)	0,527	0,354	0,621	0,629
4. Неочікувані події додають життю цікавості (+)	0,461	0,376	0,613	0,546
5. Мені складно займатися чимось новим та незвичним (-)	0,637	0,548	0,651	0,573

Примітки: (+) – прямі твердження, (-) – протилежні твердження;

* статистична значущість при $p < 0,001$.

До шостого фактору увійшли п'ять пунктів, що утворили шкалу «саморозвиток» (див. табл. 6). Зміст фактору описує здібності щодо організації психічного та фізичного самовдосконалення, активності у саморозвитку.

Таблиця 6

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 6 (4,36 % загальної дисперсії). Шкала «саморозви-
ток»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Майже кожен день я роблю щось, навіть незначне, для свого розвитку та самовдосконалення (+)	0,574	0,512	0,684	0,874
2. Я не маю уявлення про те, як можу удосконалювати себе, що робити для психічного та фізичного розвитку (-)	0,522	0,51	0,651	0,513
3. Мені не завжди вистачає часу, щоб займатися фізичними вправами, слідувати за здоров'ям, читати позашкільну літературу, відвідувати гуртки або секції (-)	0,654	0,312	0,372	0,455
4. Я активно займаюся самовдосконаленням (+)	0,617	0,318	0,351	0,451
5. Навіть якщо нічим не займатися самостійно, для повноцінного розвитку та успішного навчання достатньо ретельно виконувати шкільну програму (-)	0,531	0,327	0,451	0,429

Примітки: (+) – прямі твердження, (-) – протилежні твердження;
* статистична значущість при $p < 0,001$.

До сьомого фактору увійшли п'ять пунктів, що утворили шкалу «життестійкість» (див. табл. 7). Зміст фактору описує зді-

бності людини, пов'язані зі здатністю протистояти життєвим труднощам.

Таблиця 7

**Психометричні характеристики пунктів ОЖЗ-П
(фактор 7 (4,18 % загальної дисперсії). Шкала «життєстій-
кість»)**

Зміст твердження	r_{pb}^*	r_{xy}^*		Факторна вага*
		зі шкалою	із загальн. оцін.	
1. Я досить часто відкладаю «на завтра» складні проблеми або неприємні обов'язки (–)	0,454	0,451	0,561	0,798
2. Я легко долаю перешкоди та шляху до встановленої мети (+)	0,571	0,671	0,712	0,721
3. Невдачі надовго засмучують мене (–)	0,513	0,498	0,578	0,651
4. Я легко можу дати відсіч у ситуації конфлікту або тиску у спілкуванні з іншими людьми (+)	0,529	0,412	0,512	0,589
5. При виникненні складностей у мене зникає бажання робити будь-що (–)	0,573	0,59	0,613	0,571

Примітки: (+) – прямі твердження, (–) – протилежні твердження;

* статистична значущість при $p < 0,001$.

На основі результатів статистичного аналізу, наведених у табл. 1–7, оцінюваний варіант ОЖЗ-П, утворений 35 твердженнями, було визнано остаточною версією підліткової форми Опитувальника життєтворчих здібностей.

Оцінка надійності ОЖЗ-П проводилася шляхом оцінювання внутрішньої консистентності (коефіцієнт Кронбаха), ретестової

надійності (повторне тестування через місяць після першого); надійності за методом розщеплення. Результати оцінювання надійності за названими методами наведені в табл. 8.

Таблиця 8

**Показники надійності методики
«Опитувальник життєтворчих здібностей»**

Показники методики	Показники надійності		
	коефіцієнт Кронбаха*	коефіцієнт кореляції для ретестової надійності*	коефіцієнт кореляції результатів частин тесту*
Креативність	0,711	0,684	0,629
Самопізнання	0,657	0,639	0,551
Осмисленість життя	0,665	0,751	0,681
Цілеспрямованість	0,776	0,564	0,647
Гнучкість	0,651	0,431	0,471
Саморозвиток	0,594	0,479	0,532
Життєстійкість	0,631	0,671	0,654
Загальний показник	0,572	0,621	0,781

Примітка: * статистична значущість при $p < 0,001$.

Дані, наведені у табл. 8, дозволяють засвідчити прийнятний рівень надійності психодіагностичної методики ОЖЗ-П.

Для оцінки валідності підліткової форми Опитувальника життєтворчих здібностей (ОЖЗ-П) було проведено аналіз взаємозв'язку отриманих результатів із даними інших методик, які є психологічно близькими до життєтворчих здібностей. У результаті кореляційного аналізу було встановлено статистично значущих взаємозв'язки між результатами ОЖЗ-П та оцінками досліджуваних за відповідними показниками тесту смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. Леонтьєва, тесту життєстійкості – (ТЖС) С. Мадді, опитувальника толерантності до невизначеності (ТН) С. Баднера, опитувальника самоактуалізації (САМОАЛ). Статистично значущі коефіцієнти кореляції наведені в табл. 9.

Таблиця 9

Кореляції шкал ОЖЗ-П з психологічно близькими змінними

Корельовані змінні*	Показники «Опитувальника життєтворчих здібностей»							
	Креативність	Самопізнання	Осмысленість життя	Цілеспрямованість	Гнучкість	Саорозвиток	Життєстійкість	Загальний показник
СЖО – загальний рівень	0,512	0,312	0,412	0,354	0,412	0,421	0,511	0,57
Життєстійкість	0,613	0,29	0,512	0,521	0,431	0,512	0,512	0,721
Інтолерантність до невизначеності**		-0,244	-0,221	-0,347	-0,511		-0,322	-0,32
САМОАЛ – Креативність	0,564	0,435	0,514		0,317	0,311	0,298	0,471
САМОАЛ – Спонтанність	0,657		0,389		0,317	0,511		0,398
САМОАЛ – Саморозуміння		0,512	0,451			0,331	0,241	0,314

Примітки: * статистична значущість при $p < 0,001$; ** опитувальник Толерантності до невизначеності С. Баднера вимірює саме інтолерантність (Budner, 1962).

На заключному етапі створення підліткової форми Опитувальника життєтворчих здібностей було обчислено описову статистику показниками методики. Отримані результати наведені в табл. 10.

Таблиця 10

Описова статистика загального показника та шкал ОЖЗ-П

Показники методики	Середні			Стандартне відхилення		
	Хлопці	Дівчата	В цілому	Хлопці	Дівчата	В цілому
Креативність	4,05	3,8	3,93	0,56	0,47	0,51
Самопізнання	3	2,66	2,83	0,51	0,51	0,66
Осмисленість життя	3,57	3,25	3,41	0,41	0,61	0,52
Цілеспрямованість	3,46	3	3,12	0,42	0,51	0,51
Гнучкість	3,67	3,14	3,41	0,41	0,61	0,51
Саморозвиток	3,35	3,26	3,31	0,51	0,59	0,41
Життєстійкість	3,07	2,67	2,87	0,34	0,51	0,51
Загальний показник	24,16	21,58	22,82	2,64	3,01	3,22

Висновки

Створено підліткову форму Опитувальника життєтворчих здібностей (ОЖЗ-П). Факторна структура методики дозволяє оцінювати загальний рівень життєтворчих здібностей та окремих їх видів за шкалами:

- «*креативність*» характеризує здібності щодо перетворення життя на привабливе та цікаве, знаходження захоплюючого у будь-якій справі, створення нового у будь-якій діяльності;

- «*самопізнання*» оцінює життєтворчі здібності щодо розуміння своїх особливостей, знаходження психологічних причин своїх вчинків, самоспостереження з метою самопізнання;

- «*осмисленість життя*» характеризує здібності людини знаходити смисл свого існування, відчувати наповненість життя важливими подіями, знаходити власне життєве призначення;

- «*цілеспрямованість*» оцінює життєтворчі здібності, що детермінують розвиток уміння формулювати життєві цілі, виявляти активність, енергійність, рішучість, послідовність та наполегливість у реалізації задумів;

- «*гнучкість*» виявляє здібності щодо толерантності до не-

визначеності, готовності до непередбачуваного майбутнього, гнучкості у життєвому плануванні, готовності до змін у житті;

- «саморозвиток» оцінює здібності щодо організації власного психічного та фізичного самовдосконалення, активності у саморозвитку;

- «життєстійкість» виявляє здібності людини, пов'язані зі здатністю протистояти життєвим труднощам: долати складні проблеми та перешкоди, розв'язувати конфлікти, опиратися тискові та маніпуляціям оточуючих.

Література

Богданова Н. (2011). Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз. Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова,

Большакова А.М. (2010). Опитувальник життєтворчих здібностей. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. № 2 (29). С. 70-75.

Сохань Л.В. (1996). Складові життєтворчості. *Психологія і педагогіка життєтворчості*. Київ : Ін-т змісту і методів навчання. С. 156-203.

Демчук О.О., Воробйов А.М. (2016). Психологія життя як парадигма життєтворчості. *Психологія: реальність і перспективи*. Вип. 6. С. 43-47.

Ямницький В.М. (2006). Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент. Одеса: ПНЦ АПН України.

Budner, S. (1992). Intolerance for ambiguity as a personal variable. *Journal of Personality*, 30. P. 29-50

Оригінальний рукопис отриманий 23 травня 2019 року

Стаття прийнята до друку 15 червня 2019 року